

Nakon što sam mesecima odolevala i iz dana u dan izbegavala nasrtaje agenata koji su navaljivali da im prodam imanje, napokon sam popustila.

Danas sam potpisala ugovor o prodaji kuće.

Kad kažem kuća, mislim na kuću koju sam pre dvadeset godina kupila sa Klodom i u kojoj on nikad nije živio.

Zbog udesa. Zbog onog junskog dana kada je, vozeći tuđi motor, dodao gas na jednom gradskom bulevaru. Možda ga je inspirisao Lu Rid, koji je napisao: *Živi brzo i umri mlad*, nešto u tom stilu, u knjizi koju je Klod tada čitao, a koju sam našla na podu kraj kreveta. I koju sam počela da prelistavam naredne noći. *Glumiti lošeg momka. Sve uprskati.*

Prodala sam svoju, a možda i njegovu dušu.

Agent je već kupio nekoliko parcela, pa i susedovu, gde planira da podigne zgradu koja će nadvisiti baštu, koja će se sa svoja četiri sprata zariti u moju intimu i zakloniti mi sunce. Više neće biti tišine i svetlosti. Priroda oko mene presvući će se u beton i zelenilo će nestati. Plan je da dosadašnja staza s druge strane postane saobraćajnica, koja će načeti moje imanje radi pristupa budućem rezidencijalnom kraju. Buka

motora zaglušice ptičje pevanje. Buldožeri će spraviti sve što je još bilo u životu.

Te 1999, kad smo Klod i ja kupili kuću, kad su se franci pretvarali u evre i kad smo zbog najsitnijeg računa posezali za zaglupljujućim unakrsnim množenjem, urbanistički plan je označavao da se nalazimo u *zelenoj zoni*, drugim rečima da u tom sektoru nije predviđena gradnja. Vlasnik susedne kuće davao nam je na znanje da je zabranjeno poseći drvo i da se u suprotnom mora zasaditi novo. Svaki pedalj prirode čuvao se kao svetinja. Mesto nas je upravo time privuklo, pomislili smo da ćemo tu živeti na skrivenom, na obodu grada. Ispred prozorâ se nalazila trešnja, bukva koju će oluja iščupati iz zemlje one godine kad sam se vratila u Alžir, i atlaski kedar, čija se smola, kako sam nedavno saznala, koristi za balsamovanje mumija.

Zasadila sam drugo drveće, ili je izraslo sâmo, poput smokve koja se nepozvana uspuzala uza zadnji zid, svako od njih pripoveda svoju priču. Ali Klod nije video ništa od toga. Imao je vremena samo da obiđe kuću ispuštajući zvižduke oduševljenja, da utvrdi obim radova koje treba preduzeti i pronađe mesto gde će parkirati motor. Imao je vremena da izmeri površinu, da se zamisli u prostoru ocrtavši nekoliko gestova u vazduhu, da stavi potpis kod javnog beležnika, da se ironično našali u kancelariji banke „Kredi mutuel“ nakon što je procenat osiguranja pozajmice raspodeljen na nas dvoje. Kuća je, kako se kaže u građevinskom žargonu, imala veliki potencijal. Bili smo uzbuđeni zbog predstojećeg renoviranja. Planirali smo da

odvrnemo muziku do daske, ne smetajući susedu koji broji drveće i čiji se veliki posed prostire iza prirodne ograde. Planirali smo da odložimo kofere jednom za svagda i da do mile volje zidamo svoje kule ni na nebu ni na zemlji.

Uselila sam se sama sa sinom prateći zahteve vrlo surovog hronološkog niza. Potpisivanje ugovora o prodaji. Nesreća. Selidba. Pogreb.

Najluđe ubrzavanje mog života. Utisak da letim u rolerkosteru s kosom na vetru dok se kabina odvaja od ležišta.

Pišem iz ovog dalekog dekora u koji sam sletela, odakle mi svet liči na pomalo mutan film koji se dugo snimao bez mene.

Kuća je postala svedok mog života bez Kloda. Kostur u kojem je trebalo da se nastanim. I u kojem sam besnim udarcima maljem porušila pregrade. Kuća je bila pomalo oronula, s komadom zemlje koji je trebalo raskrčiti u nadi da ćemo ga pretvoriti u baštu. Renovirala sam kuću, a činilo mi se da razbijam, rušim, da objavljujem rat svemu što mi odoleva, malteru, kame-
nu, drvetu, građi koju sam mogla kinjiti, a da me zbog toga niko ne otera u zatvor. Bila je to moja mala osveta sudbini: išutirati limena vrata, zabiti makaze u štrokavo platno od jute, lomiti stakla ispuštajući urlike.

I usput pokušavati da sačuvam jezgro u svem tom haosu, kako bi naš sin mogao mirno da spava. Malu jazbinu jarkih boja, s perjanim pokrivačima i jasticima, sa crtežima koji su, uprkos svemu, visili iznad

kreveta, i s debelim tepihom, zaštitnim bedemom od straha i noćnih sablasti.

S vremenom, uspela sam da ukrotim tu kuću koju sam isprva zamrzela. Nakon što sam u njoj živela kao mesečar, zamenivši dan za noć, prestala sam da se sudaram sa zidovima i počela da ih krečim. Prestala sam da se obračunavam s pregradama i lažnim tavanicama, i nisam više na svaki kvadratni metar gledala kao na neku neprijateljsku silu. Primirila sam bes i prihvatila da zaodenem ruho pristojne osobe. Bilo mi je potrebno da se vratim među žive ljude. Ako bi me neko nazvao udovicom, gađala sam ga bacačem plamena. Da sam bila skrhana od bola, jesam, ali udovica, to nipošto.

Ali tek je trebalo da se obračunam s korovom koji je osvajao baštu. Mesecima sam čupala sve što bi mi dopalo ruku, uznemirujućim potezima, koji su se ponavljali, naučila sam šta je obična pirevina, kopriva žara i tušt, koji sam, kad bi pala noć, palila u skrivenim ognjištima (nismo smeli da palimo vatru zbog sitnih čestica). Iskorenila sam nasrtljive biljke poput ambrozije i bršljana koji je gmizao u senci, a usput, razračunavajući se s uljezima, raščistila parcelu i ujedno rasterala tamu u glavi.

Korak po korak, počela sam *građanski* da nastanjujem tu kuću, kako je i precizirala jedna odredba ugovora o osiguranju koju sam potpisala radi zaštite u slučaju požara, izlivanja vode iz instalacija ili pljačke

(jedna nesreća nikad nije sprečila drugu, prema čuvenom Marfijevom zakonu koji mi nije promakao). Više nisam ludela od besa i uspevala sam da nacrtam planove oba nivoa, onako kako smo ih zamislili Klod i ja. Tačno sam znala šta bi se njemu dopalo, koje je materijale želeo, pregledala sam strane Laperovog kataloga¹ kojima smo napravili uši. Najzad sam se sabrala i pozvala majstore zadužene da izliju beton, zamene gredu ili popločaju oštećeni pod. Da renoviraju kupatilo ili uvedu centralno grejanje. Nije isključeno da ću jednog dana ponovo poželeti da se okupam.

Čak sam osetila zadovoljstvo birajući boju, usklađujući određeni dezen s drvenarijom vrata. Čak mi se i dopao način na koji zaslepljujuća svetlost prodire u kuhinju tik pre večere.

Ali nije mi bilo jasno kome se ta svetlost obraća. Bili su mi draži kišni dani, jer oni makar nisu težili da me rasonode tako utučenu. Rešila sam da će kuća postati moja spona s Klodom. Ono što bi moglo pružiti okvir novom životu koji naš sin i ja nismo birali. On je i dalje bio *naš sin*, iako je trebalo da naučim da kažem *moj*. Kao što je trebalo da napokon počnem da govorim *ja* umesto *mi* koje me je dotad nosilo. To *ja* koje će me rastrzati, koje će izraziti ovu neželjenu usamljenost, ovu ozledu istine.

I dalje sam želela da napravim mali studio za snimanje koji je Klod dugo priželjkivao. Gluvu sobu u kojoj je želeo da se izoluje i radi. I u kojoj će se naći

¹ Laper (Lapeyre), jedna od vodećih francuskih firmi za stolariju i opremanje enterijera. (Prim. prev.)

njegovi instrumenti, bas, gitara i sintesajzer koji je upravo bio nabavio (*Sequential Circuit Six-Tracks*, pardon što preciziram, ali važno je), po kojem je, noseći slušalice, prebirao prstima.

Strpljivo sam završavala jedno po jedno, trebaće mi skoro dvadeset godina da završim sa svim sobama, svim površinama, prozore sam tek lane zamenila. Upravo sam prelakirala kapke. E da sam znala da se toliko trudim samo zato da bi neki agent sve porušio. Nikad nisam uspela da očistim fasadu koja je ostala u izvornom, pomalo prljavom stanju. To je bilo preskupo. Nikad nisam napravila drvenu terasu koju smo planirali. I dobro je što nisam.

Bilo mi je stalo do nečeg drugog. Opsedalo me je nešto što sam čuvala kao tajnu da ne bih preplašila ljude oko sebe. O tome nisam govorila, bolje rečeno, prestala sam o tome da govorim, jer bi nakon dve ili tri godine zvučalo sumnjivo što i dalje uporno pokušavam da shvatim kako je došlo do udesa. Do udesa čiji razlog nikad nije objašnjen, zbog čega moj mozak nikad nije prestao da se aktivira u svim pravcima.

Sve ovo vreme trebalo mi je da saznam je li ta reč, sudbina, koju sam povremeno mogla da čujem, uopšte imala smisla. Sada kad moram da napustim kuću, na čijem mestu će se naći put, nužno je da podvučem crtu i zatvorim istragu. Vrhunac je u tome što će me pregaziti put nakon što je Klod stradao u saobraćajnoj nesreći. Put baš u trenutku kad planeta umire od svih drugih puteva što ubrzavaju potrošnju ugljen-dioksida. Ta ironija sudbine sigurno bi nasmejala Kloda.

Knjiga američkog rok kritičara Lestera Bengsa, koja se nalazila pored kreveta, sa onom rečenicom Lua Rida koju sam izdvojila – a koja je najpre pripisana Džejm-su Dinu – nosi naslov *Psychotic Reactions & ostali spucani karburatori*.² Priči o karburatorima nikad kraja.

I poslednji put pohodim to pitanje kao što vlasnik obilazi kuću pre nego što konačno zatvori vrata. Jer kuća je u središtu onoga što je izazvalo udes.

² U originalu: Lester Bangs: *Psychotic Reactions and Carburetor Dung*, Anchor Press, 1987. (Nije prevedena na srpski.) Knjiga nosi naslov uticajnog Bengsovog eseja iz 1971. posvećenog grupi Count Five, čiji je najveći hit pesma „Psychotic Reaction“. (Naslov sam preveo na osnovu francuskog prevoda: *Psychotic Reactions et autres carburateurs flingués*, Tristram, 1996.) (Prim. prev.)

SADRŽAJ

DA...	19
1. Da nisam poželega da prodam stan	21
2. Da mi se deda nije ubio	27
3. Da nisam obišla tu kuću	32
4. Da nismo ključeve tražili unapred	44
5. Da nisam telefonirala majci	48
6. Da moj brat nije odjednom uzeo nedelju dana odmora	52
7. Da sam pristala da naš sin ode s mojim bratom na odmor	54
8. Da bratu nije zatrebala garaža	57
9. Da nisam promenila datum odlaska kod svog izdavača u Pariz	59
10. Da sam telefonirala Klodu 21. juna uveče kao što je trebalo da učinim, umesto da slušam kako mi Elen priča o svojoj novoj ljubavnoj avanturi	64
11. Da sam imala mobilni telefon	69
12. Da po decu u školu nisu morale da dolaze i tate	74
13. Da brat nije parkirao motor u garažu naše nove kuće	78
14. Zbog čega Tadao Baba, japanski inženjer koji je preokrenuo istoriju firme „Honda“, upada u moj život	81

15. Zašto je motor „honda CBR 900 <i>fireblade</i> “, ponos japanske industrije, koju je vozio Klod tog 22. juna 1999, bio namenjen izvozu u Evropu a zabranjen u Japanu	85
16. Da nisam učinila bratu	92
17. Da Klod nije uzeo motor mog brata	95
18. Da je Stiven King umro u subotu 19. juna 1999.	102
19. Da je tog utorka ujutru padala kiša	107
20. Da je Klod slušao <i>Don't Panic</i> od Coldplay, a ne <i>Dirge</i> od Death in Vegas, pre nego što je otišao s posla	113
21. Da Klod nije zaboravio 300 franaka u bankomatu Sosijete ženeral	122
22. Da se na semaforu nije upalilo crveno svetlo ...	126
23. Da Deni R. nije rešio da vrati „spaćek“ ocu	144
POMRAČENJE	151
NAPOMENA PREVODIOCA	161
BELEŠKA O AUTORKI	163